

ЩОДО ПИТАННЯ ПОНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Стале економічне зростання всіх галузей економіки будь-якої країни безпосередньо залежить від динаміки та рівня розвитку інноваційної сфери, перспективних галузей та технологій.

Досвід економічного зростання розвинених країн показує, що найбільшого успіху ними було досягнуто при вкладенні інвестицій в освоєння нових технологій, модернізацію інноваційної сфери.

Досліджуючи проблематику правового забезпечення економічної безпеки держави необхідно більш детально зупинитися на інноваційній складовій сучасної парадигми управління економічними процесами в Україні.

Важливість інновацій в контексті забезпечення економічної безпеки держави пояснюється тим, що саме за рахунок їх запровадження можна швидко вирішувати проблеми подолання наслідків економічної чи фінансової кризи. Перебудова виробничих зв'язків та переорієнтація промислового сектору, а також перетворення України в експортера інноваційних технологій дозволить значно підвищити рівень конкурентоспроможності економіки в цілому, що в свою чергу призведе до стабілізації національних ринків за рахунок припливу закордонного капіталу вже не тільки у вигляді інвестицій, а й у вигляді експортних платежів. Однак, для того щоб інноваційні відносини дійсно стали стабілізуючим фактором економічного розвитку, слід розробити дієві механізми господарсько-правового забезпечення державного регулювання в цій сфері. [1]

Слід зазначити, що поняття «інноваційна безпека держави» не зустрічається в контексті аналізу чинного вітчизняного законодавства, та здебільшого використовується переважно на мікроекономічному рівні та стосовно суб'єктів господарювання.

Не можна не відзначити той факт, що чимало учених-юристів присвятили значну частину своїх досліджень питанню інноваційної безпеки та намагалися дати визначення цього терміну. Проте, незважаючи на те, що після аналізу Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 № 964-IV можна дійти висновку, що компоненти поняття «інноваційна безпека держави» зустрічаються й у змісті загроз та напрямів забезпечення національної безпеки держави, таку правову конструкцію законодавцем до вказаного закону введено не було, а інноваційну безпеку було включено до категорії «загрози національній безпеці в у науково-технологічній сфері» та «напрями державної політики з питань національної безпеки».

Зокрема, серед загроз національній безпеці в контексті інноваційної безпеки держави можна назвати:

- наростаюче науково-технологічне відставання України від розвинутих країн;
- неефективність державної інноваційної політики, механізмів стимулювання інноваційної діяльності;
- низька конкурентоспроможність продукції;
- нерозвиненість внутрішнього ринку високотехнологічної продукції та відсутність його ефективного захисту від іноземної технічної і технологічної експансії;
- зниження внутрішнього попиту на підготовку науково-технічних кадрів для наукових, конструкторських, технологічних установ та високотехнологічних підприємств, незадовільний рівень оплати науково-технічної праці, падіння її престижу, недосконалість механізмів захисту прав інтелектуальної власності;
- вплив учених, фахівців, кваліфікованої робочої сили за межі України. [2]

Інноваційна діяльність та безпека інноваційних процесів і сталість їх розвитку посідають важливе місце і серед засад внутрішньої політики в економічній сфері, які визначаються ЗУ «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 № 2411-VI і до яких зокрема відносяться:

- інтенсифікація інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема, шляхом залучення коштів підприємств і населення, утвердження ефективної системи страхування інвестиційних ризиків, стимулювання спрямування заощаджень громадян на інвестування економіки, забезпечення інноваційної складової інвестицій;

- запровадження економічних стимулів для заохочення модернізації національного виробництва, спрямування інвестицій у новітні технології, формування національної інноваційної інфраструктури та державних програм промислової модернізації.

Таким чином, можна прийти до висновку, що на сьогодні наукова спільнота юридичної галузі дійшла певної єдності в контексті впливу інновацій, інноваційних процесів й інноваційних відносин на економічну безпеку країни та в необхідності виділення із її складу окремого елемента – інноваційної безпеки. Щодо впливу та взаємозв'язку інновацій із економічною безпекою, він проявляється в наступних аспектах:

- в якості нового унікального товару інноваційний продукт здатен стабілізувати внутрішній товарний ринок країни;

- інновації є й потенціальним об'єктом для залучення інвестицій, і в той же час потенціальним джерелом експортних надходжень від їх реалізації закордон, що може впливати як позитивно, так і негативно на внутрішню валютно-фінансову стабільність та стабільність економічної системи в цілому;

- як окремих вид господарських відносин інноваційні відносини як самі по собі, так і через свій кінцевий результат (інноваційний продукт) здатні підвищувати стійкість економіки до негативних факторів зовнішнього середовища;

- державна інноваційна політика за рахунок відповідного інструментарію регулювання відносин, об'єктом яких є інновації, і які самі по собі є частиною економічних відносин, може розглядатися як потенціальна (додаткова) система стабілізаторів розвитку промислового сектору та економіки країни в цілому;

- інновації, а точніше інноваційні розробки та науково-технічні дослідження є об'єктом пильної уваги з боку закордонних економічних партнерів, які за рахунок незаконних, неконкурентних методів прагнуть їх захопити для кінцевого оформлення в якості закінченого продукту із надзвичайно високим рівнем доданої вартості, що суттєво підвищить рівень їх конкурентоспроможності. [3]

Усе вищевказане викликає необхідність розробки та прийняття окремого нормативно-правового акту, який би регулював відносини в сфері забезпечення інноваційної безпеки країни. Найбільш прийнятним вважається прийняття відповідного Закону, який би встановлював фундаментальні засади державного регулювання в сфері інноваційної безпеки, та відповідної Стратегії або державної Програми, яка б окреслювала подальші перспективи розвитку відносин в означеній сфері, як в економічному, так і в господарсько-правовому контексті.

Література:

1. Шевченко О.О. Історія економіки та економічної думки: сучасні економічні теорії / Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 280 с.
2. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент: Навчальний посібник. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 295 с
3. Кучерява З. Правове забезпечення інноваційного розвитку в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/13958>
4. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент [Текст] : теорія і практика в умовах трансформації економіки : навч. посібник / В. І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М. М. Меркулов. – К. : Центр учб. л-ри, 2012

Білоусов Євген Миколайович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету ім. Я.Мудрого, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України